

W.R. JONCKHEERE, *Jan Verroken. Van Harmelcentrum tot Hertoginnedal als „architekt“ van de taalwetgeving*. Uitg. Oranje, Vlasstraat 17, 8710 Wielsbeke. 378 blz., 1500 fr. ISBN 90 6661 159 6.

Op 30 januari werd Jan Verroken 75 jaar. Bij die gelegenheid werd hem zijn biografie aangeboden, althans het deel daarvan dat loopt tot „Hertoginnedal“, dus tot de uitvaardiging van onze huidige taalwetgeving in 1963. In een addendum wordt nog summier Verrokens houding in de zaak Leuven in 1963-1968 behandeld en zijn afwijzing van het Egmont-pact in 1977. Maar in grote hoofdzaak gaat het, zoals de ondertitel van het boek aanduidt, over de strijd om de taalwetgeving van Harmelcentrum tot Hertoginnedal.

De begaafde buitenjongen Verroken, uit Melden bij Oudenaarde, werd door sociale omstandigheden een „oude“ leerling, die pas toen hij ruim twintig was, de humaniora zou verlaten. Dat had als voordeel meegebracht dat op hem een beroep was gedaan om als KSA-leider op te treden, zodat hij gowleider

werd voor Oost-Vlaanderen, toen hij in 1937 student Germaanse werd te Leuven. Tussen haakjes: in een van de talrijke illustraties die het boek tot een aangename lectuur maken, lezen we dat bij het begin van 1940 tot „Gouwhoofdman voor de Vlaamse actie” werd aangesteld „Gilbert De Smet, 2e kand. Germaanse filologie aan de universiteit te Gent... Dorp, Beveren Oude-naarde”.

Verroken werd in 1943 leraar in Ronse en zou er zich na de bevrijding, ten tijde van de koningskwestie, politiek engageren in de CVP-in-ording. Met zijn opgemerkt redenaarstalent zou hij nationaal propagandist van de CVP worden, en in 1950 volksvertegenwoordiger, nadat hem het jaar tevoren een mandaat ontglipt was door de speling van de lijstverbinding. Zijn maiden-speech in de Kamer ging tegen het geknoei bij de talentelling van 1947 in Ronse, geknoei dat onvermijdelijk was zolang aan die tellingen administratieve gevolgen zouden verbonden blijven. Zo werd hij in het Harmelcentrum voor de studie van de Vlaamse en Waalse problemen opgenomen, niet als parlements-lid maar als deskundige betreffende de taalgrens.

Het akkoord dat Verroken daar met de Walen kon tot stand brengen over de afbakening van de taalgrens, was de belangrijkste verwezenlijking van het Centrum. Ze hield het beginsel in dat er niet een brede tweetalige „ontmoetings-zone” zou geschapen worden, maar een zo scherp mogelijk getrokken grens tussen twee ééntalige gebieden met overheveling van anderstalige gemeenten en gehuchten naar het taalgebied waarin ze thuishoorden. Niet alleen frans-kiljonse voorstanders van tweetaligheid, maar ook offensief ingestelde flaminganten als Flor Grammens, die ervan droomden om de streek van Moeskroen te vernederlandsen, waren daartegen gekant.

Het zou later blijken dat het akkoord met de Walen over de taalgrens een kostbaar wapen was in het bestrijden van de Franstalige uitbreiding rond Brussel. Hetzelfde kan worden gezegd van het federalistische akkoord Schreurs-Couvreur van 1952. Die twee overeenkomsten hebben er in belangrijke mate toe bijgedragen dat in 1963 in Hertoginnedal een onverhoopt gunstige oplossing kon uit de brand worden gesleept, voor de taalwetgeving in haar geheel en voor de zes randgemeenten in het bijzonder. Vier daarvan hadden al sinds 1954 een tweetalig statuut, omdat ze meer dan 30 of zelfs meer dan 40 % Franstaligen telden volgens de uitslag van 1947; de twee andere hadden toen 30 en 25 % Franstaligen geteld. Geen twijfel of in alle zes was die verhouding in 1963 nog sterk gestegen. Toch kon in alle zes het wettelijk Nederlandstalig karakter krachtig verstevigd worden. Er bestond namelijk een verdeeldheid tussen de federalistische wallinganten en de unitaristisch gezinde francofone Brusselselaars, waarvan de flaminganten konden profiteren, zodat Hertoginnedal de grootste overwinning werd uit heel de geschiedenis van de taalwetgeving. Verroken was er de parlementaire architect van.

Dat belette niet, of beter het lokte juist uit, dat hij door degenen die geen taalwetgeving wilden maar het einde van het unitaire België, werd gerekend bij „de jongste verraders van Vlaanderen, de lafaards die het belang van hun partij en van de eenheidsstaat boven dat van hun volk hebben verkozen”, zoals 't *Pallieterke* schreef.

De historicus Willy Jonckheere, leraar te Deinze, was met onze recente geschiedenis vertrouwd door het boek dat hij samen met Herman Todts geschreven heeft: *Leuven Vlaams. Splitsingsgeschiedenis van de Katholieke Universiteit Leuven*. Het was ook langs daar dat hij Verroken had leren kennen, zodat hij diens medewerking verkreeg voor deze „deelbiografie”, zoals hij ze aanvankelijk genoemd heeft. Het is een waardevolle bijdrage geworden tot de Belgische parlementaire geschiedenis en die van de Vlaamse Beweging.

Lode WILS

Frans Van Campenhout

Broederband is mijn naam.
Van Vriendenkring tot Broederband,
1961-1991.

Inhoud

- Achtergrond en voedingsbodem van Broederband.
- Ontstaan en statuten.
- Broederband: een losse federatie.
- Naar Oostenrijk en Ierland.
- Broederband: een maandblad.
- Amnestie is mijn doel.
- Samenwerking, over de verdeeldheid heen.
- Heeft Broederband nog toekomst?
- Noten.
- Register van persoonsnamen.
- Lijst van geraadpleegde bronnen.

PERSPECTIEF UITGAVEN c.v.
Minderbroedersstraat 24
2000 Antwerpen